

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

ISSN 2308-3778

Рекомендовано Вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України. Протокол № 9 від 30 жовтня 2017 року.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Вашуленко М.С., Бех І.Д., Петрочко Ж.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць - Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – Вип. 21. – Кн. 3. – Том II (76). – К.: – Гнозис, 2017. – 440 с.

Theoretical and methodical problems of education of children and pupils: sciences works - Thematic issue "Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space". - Vol. 21. - Ch. 3. - Volume II (76). - K.: Gnosis, 2017. - 440 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20691-10491.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України Наказом МОН України від 12.05.2015 № 528.

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus International, Google Scholar, ERIH PLUS.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-2760-55-2
ISSN 2308-3778

© Інститут проблем виховання НАПН України, 2017 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2017 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2017 р.
© Видавництво "Гнозис", 2017 р.

**HIGHER EDUCATION OF UKRAINE
IN THE CONTEXT
OF INTEGRATION TO EUROPEAN
EDUCATIONAL SPACE**

УДК 37.013-053.5(082)

ББК 74.200+43

Т 43

ISSN 2308-3778

*Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 9 від 30 жовтня 2017 р.)*

Редакційна колегія:

Бех І.Л., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор ІПВ НАПН України;

Алексєєнко Т.Ф., доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії соціальної педагогіки ІПВ НАПН України;

Комарєвська О.А., доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;

Коновець С.В., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії громадянського та морального виховання ІПВ НАПН України;

Миропольська Н.Є., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;

Петрочко Ж.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПВ НАПН України;

Федорченко Т.Є., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України;

Шахрай В.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії виховання в сім'ї та закладах інтернатного типу ІПВ НАПН України;

Золотарьова А.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора ІПН ФГБОУ ВПО «Ярославский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского» (Росія);

Ромм Т.О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології Інституту історії гуманітарної і соціальної освіти Новосибірського державного університету (Росія);

Бурвите С., доктор соціальних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної освіти Литовського едукологічного університету (Вільнюс, Литва);

Пшоварські Ю., доктор філософії, почесний професор, ректор Вищої школи громадської та індивідуальної безпеки «Ареїгол» (Краків, Польща);

Юрчак В., доктор філософії, професор, завідувач кафедри безпеки й оборони Академії збройних сил імені генерала Штефаника (Літтовські Мікулаш, Словаччина).

Рецензенти: **Радул В.В.**, доктор педагогічних наук, професор;

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

ISBN 978-617-7009-28-2

ISBN 978-966-2760-71-2

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Вип. 21-3, Том II (76), 2017 р.

Тематичні рубрики випуску:

**Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі**

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження
та стандартизації

Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні**

Освіта. Культура. Глобалізація: виклики сьогодення

Інтеграційний потенціал сучасної освіти:
геополітичні, ринкові та екзистенційні важелі впливу

Сучасна освіта як контраверсійний феномен: суперечності та інноватика

САВЕЛЬЄВ В. Г.

доцент кафедри інфекційних хвороб
РЯБОКОНЬ О. В.,

професор, зав. кафедрою
інфекційних хвороб,

ФУРИК О. О.,

доцент кафедри інфекційних хвороб,

УШЕНИНА Н. С.,

доцент кафедри інфекційних хвороб,

ОНИЩЕНКО Т. Є.,

доцент кафедри інфекційних хвороб,

ЗАДИРАКА Д. А.,

к. мед. н., асистент кафедри
інфекційних хвороб,

Запорізький національний медичний
університет, м. Запоріжжя, Україна

ПРО ЗАРОДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ В КРАЇНАХ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ ТА ГРЕЦІЇ

У статті наведені взаємозв'язки між медициною та філософією та данні щодо зародження медичної філософії в країнах Стародавнього Сходу та Греції.

Ключові слова: медицина, філософія

В статье приведены взаимосвязи между медициной и философией и данные по зарождения медицинской философии в странах Древнего Востока и Греции.

Ключевые слова: медицина, философия

The article describes the relationship between medicine and philosophy and provides data on the emergence of medical philosophy in the countries of the Ancient East and Greece.

Key words: medicine, philosophy

Медична наука історично завжди містила деяку філософську компоненту, потребуючи діалектичного підходу до вивчення організму людини, як у нормі, так і в патології. Незважаючи на різні напрямки діяльності та різні шляхи пошуку істини, обидві вони вирішують одну і ту ж проблему — проблему виживання людства, самовизначення людини як природної та культурної істоти, роблячи її морально осмисленою. Медицина майже завжди стикається

з проблемами, на які може дати відповідь філософія. Саме філософія медицини і фармації розвиває і вдосконалює діалектичне мислення — вершину майстерності медичних кадрів [1].

Філософська культура дозволяє медикам долати однобічність у підході до проблем, що досліджуються, в умовах посиленої вузькоспеціалізованої наукової та практичної діяльності [2]. Єгипетська медицина стала предтечею інтелектуального осмислення проблем для створення здорового способу життя людей. А через тисячоліття вже грецька медицина пов'язала свою долю з філософією. Так вважають багато авторів, які вивчали історію філософії в медицині та забували про те, що існували більш давніші східні передтечі даного питання [3].

У своїй роботі ми намагалися висвітлити питання філософської думки Стародавнього Китаю та Індії та їх впливу на знання загальних закономірностей людини як природи, так і духовної істоти. Визначити вплив Східної філософії на грецьких мислителів, які тісно пов'язували долю грецької медицини з філософією [4].

За кілька тисячоліть до нашої ери на Сході формуються великі цивілізації: єгипетська, індійська, китайська та інші. В їх надрах зароджуються ідеї, що призвели до сучасного наукового знання. Передумовою цього знання було загальне уявлення про те, що живе тіло перебуває в залежності від зовнішньої природи, а діяльність душі в свою чергу — від організму. Так народжувалися погляди, які, залишаючись в цілому в межах теологічного світогляду, вели до причинного розуміння окремих явищ. Таке розуміння не могло мати тоді іншої опори, крім досягнень давньосхідної медицини. Однак, великою перешкодою для її розвитку були релігійні упередження, що забороняли анатомувати тіло. Схема організму неминуче виглядала фантастично і була переданою у такому вигляді з покоління в покоління.

У всіх країнах Сходу (а потім і в Стародавній Греції) вирішальне значення відводилося кровообігу, а основою життєвості вважалися два першопочатки: рідина крові та її повітря.

У китайських медичних джерелах («Книга про внутрішнє», основний текст якої прийнято відносити до VIII ст. до н. е.) головним органом, «князем тіла» також вважається серце, а за основу життєвих відправлень взято повітреподібний початок — ци.

На думку медиків Стародавньої Індії, головний орган психічної діяльності також містився у серці. Лише згодом поруч із «серцецентричною» з'являється «розумоцентрична» схема [5].

З медиків починається і вчення про темпераменти. Воно виражало стихійно-матеріалістичне розуміння причин індивідуальних відмінностей між людьми. Обґрунтування цих відмінностей гуморальними особливостями

витікало із вчення про елементи тіла. За основу темпераменту індійськими та китайськими лікарями було взято три елементи: повітреподібний початок (у китайців ци), жовч (іноді кров) та слиз. Відповідно люди, в залежності від переважання одного з елементів, поділялися на кілька типів.

Китайські медики виділяли наступні типи людей:

1. З переважанням жовчі (або крові): сильний, хоробрий, подібний до тигра;
2. З переважанням ци: неврівноважений, рухливий, подібний до мавпи;
3. З переважанням слизу: повільний, малорухливий.

Нові соціальні запити зумовили появу філософських шкіл, хоча і тісно пов'язаних з релігією, але разом з тим перейшли до раціонального, логічного обговорення корінних питань людського існування і його ставлення до світу в цілому. Філософські напрямки утверджуються в Індії і Китаї в середині першого тисячоліття до н. е. в умовах гострої соціально-політичної боротьби.

Для Індії вихідними стали тексти Вед (друге тисячоліття до н. е.), завершенням яких вважалися Упанішади (бл. 1000 р. до н. е.). Загадкова мова Вед відкривала широкий простір для інтерпретацій, що далеко розходилися. Проблема душі обговорювалася, насамперед, як етична з точки зору правильної поведінки, вдосконалення особистості, досягнення блаженства. Загальноприйнятими були догмати про переселення душ, відплату і позбавлення.

У цьому полягав основний зміст релігійних вчень джайнізму і буддизму, що виникли в VI ст. до н. е. Вирішуючи етичні проблеми, обидва напрямки втілювали певні погляди на душевні явища у їх відношенні до тілесних. Джайнізм вважав тіло джерелом несвободи душі. Буддизм заперечував душу як особливу сутність: психічне — потік неповторних миттєвостей, станів, що змінюють один одного [6].

Представники іншої школи — Йога — стверджували, що для досягнення істинного пізнання необхідно придушити всі види його психічної діяльності, що його затьмарюють. Йога виробила систему прийомів (так званий вісімковий шлях), що включали спершу регуляцію тілесних функцій (поза, дихання та ін.), а потім і внутрішніх психічних актів — уваги і мислення. Прагнення вирішити етико-психологічні питання визначило живий інтерес до психології індивіда. Розроблялися спеціальні прийоми розчленування психічних станів і навіть управління ними.

Значне місце в психологічних вченнях індусів посідало питання про ілюзії сприйняття, галюцинації, сновидіння, а також можливості особливого, надчуттєвого сприйняття, що вивчається Йоґою. Ряд буддистських філософів стверджували те, що не існує нічого, крім серії безпосередньо пережитих

втрачало сенс.

Але це було зовсім не панівне і тим більш не єдине уявлення індусів про ілюзорно-галюцинаторні явища. Містичним поглядам протистояли природничо-наукові, Реальність чи ілюзорність образу, як навчав Бхатта — один із найбільших філософів школи Міманса, повинна визначатися виходячи з характеру відносин між органом і зовнішнім об'єктом. Якщо ці відносини з яких-небудь причин спотворюються, сприйняття стає ілюзорним. Причини розладу можуть бути або периферичні (органи чуття), або центральні (манас). При неправильному функціонуванні манасу образи пам'яті проєктуються в навколишній світ. Тоді виникають галюцинації. Сновидіння є також не що інше, як свого роду галюцинації, що представляють поживлення підсвідомих вражень, які викликані колишніми сприйняттями [6].

Питання про перехідні моменти в динаміці психічного життя для індійських філософів викликало незрівнянно більший інтерес, ніж для західноєвропейських. Ні у кого, мабуть, поняття про Я в його різних формах не було до нового часу предметом таких пильних роздумів, як у індусів.

Якщо при вивченні сприйняття, пам'яті, мови індійські школи будували свої узагальнення і вели дискусії на ґрунті реального спостереження і емпіричного знання, то складна проблема свідомості і самосвідомості особистості, до якої не було інших підходів, окрім самоспостереження відкривала широкий простір для спекуляцій.

Релігія накладала табу на будь-який роздум про людину в іншому плані, ніж той, який вона пропонувала. Проте матеріалістичні елементи містяться в багатьох системах Сходу. Більш того, в певних соціально-економічних умовах виникали вчення, що відкрито протиставляли релігійним міфам матеріалістичне розуміння психічної діяльності.

Етичною спрямованістю відрізняються також і школи, що були сформовані десь у середині першого тисячоліття до н. е. в Китаї. Як глав цих шкіл шанували Лао-цзи, Конфуція і Мо-цзи.

Напівлегендарному Лао-цзи (кінець IV - початок V ст. до н. е.) присвоюють створення книги «Дао Де Цзін» — видатної пам'ятки світової філософії. У ній натурфілософський погляд на буття, подібний до стародавнього поняття про дао («Дао»(шлях, дорога) належить до найважливіших категорій стародавньокитайського мислення. В уявленні про нього затвердилась ідея загальної закономірності, що править землею і небом, всім, що відбувається в світі), з'єднується з постулатами, що приписують людині певний спосіб поведінки по відношенню до дао, а саме недіяння (у-вей).

Якщо даосизм вимагав осягнути шлях світового процесу з метою слідувати йому, то інша течія китайської філософсько-релігійної думки — конфуціанство — мало іншу спрямованість: роздуми про традиції, звичаї, моралі.

Дао для нього — це сила, що діє в моральному спілкуванні людей, в поведінці правителів та історії держави. Конфуціанством була поставлена проблема співвідношення вродженого і набутого в людській психології. Засновник школи Конфуцій (551-479 до н. е.) вчив, що знання і психічні якості є вродженими. Людина за своєю природою добра, псують її зовнішні обставини. Стало бути, потрібно подолати їх шкідливий вплив, виховуючи здатність до самозаглиблення і внутрішнього вдосконалення.

Цю точку зору відстоював найбільший послідовник Конфуція — Мен-цзи (бл. 372-289 до н. е.), але в конфуціанстві виникла й інша течія, представлена Сюнь-цзи (бл. 298-238 до н. е.). Заперечуючи вроджений характер таких позитивних моральних якостей, як співчуття, скромність та інші, він вважав, що людина за своєю природою зла, доброта ж — продукт виховання. Якщо було б інакше, то людей не потрібно було б виховувати. Для чого прагнути до того, чим володієш? Характер людини подібний до посудини, в яку гончар перетворює глину [7].

Етико-релігійний ідеал школи Мо-цзи (бл. 480-400 до н. е.) відрізнявся від містичних тенденцій даосизму, конфуціанського самозаглиблення, якому протиставлявся активний вплив на життя.

В основі багатьох індійських теорій розумової діяльності покладено ідею безперервного зв'язку органа пізнання з об'єктом пізнання. Ці теорії тлумачили кілька форм зв'язку чуттєвого органу з об'єктом. Так, ньяїкі виділяли: а) спілкування з усіма індивідуальними об'єктами даного класу; б) спілкування з об'єктом через його образ, згаданий за допомогою пам'яті; в) спілкування з найтоншими минулими і майбутніми об'єктами, що викликається шляхом поглибленого роздуму. Під першим способом малося на увазі споглядання загального, під другим — асоціація (зорове сприйняття сандалового дерева викликає «спілкування» з його запахом), під останнім — йогівські сприйняття. Звернемо увагу на тлумачення пізнавального акту; він не тільки спрямований на будь-яку об'єктивну сферу, а й нероздільний з нею.

В індійській літературі здавна розрізнялися дві форми сприйняття: невизначена (нірвікалпа) і визначена (савікалпа). Перша — чисто сенсорна, та, що дає безпосереднє враження про предмет при його контакті з органом, друге — розмежована, втілена в мовних структурах. Представники школи Веданта розуміли під невизначеним сприйняттям хаотичну масу чуттєвих вражень, в якій не міститься ні індивідуального, ні спільного. Сприйняття стає визначеним завдяки поняттю. Поняття ж, відповідно до одного з головних коментарів Веданти, Шанкари (кінець VIII - початок IX ст.), — це архетипи за зразком яких копіюється чуттєвий світ.

Буддисти стверджували, що визначене сприйняття — це вже не сприйняття, так як воно зіпсовано впливом інтелекту, що підводить його в практич-

них цілях під категорію субстанції, роду і т. д. Слово як довільний знак безлічі об'єктів спотворює образ, перешкоджає спогляданню речі в її неповторності.

Ряд представників школи Миманса критикували і ведантистів, і буддистів, стверджуючи, що невизначене сприйняття має два аспекти — родовий і специфічний, які, однак, ще не представлені в ньому розчленовано. Родова ознака притаманна багатьом індивідуальним об'єктам, специфічна — тільки даному. При невизначеному сприйнятті об'єкт не може бути усвідомлений у своїй одиничності, бо для цього потрібно відмежувати його від інших. Але він не може бути усвідомлений і як родовий аспект, оскільки для цього він повинен бути об'єднаний з іншими, що досягається лише завдяки мові, яка розділяє і узагальнює властиве речам самим собою.

В античній психології, як ми далі побачимо, також відбувався пошук перехідних моментів від відчуття до мислення. Але тут центром аналізу стали уявлення, тобто образи, що зберігаються після впливу предмета на органи чуття. В індійській психології основна увага наділялася сприйняттю, різним перетворенням всередині чуттєвого образу.

Два великих мислителі IV ст. до н. е. — Платон і Аристотель створили системи, які протягом багатьох століть мали глибокий вплив на філософсько-психологічну думку людства. Платан — родоначальник європейського ідеалізму, створюючи замість традиційної давньогрецької міфології нову — філософську, вів напружену боротьбу з матеріалістичним напрямком, вершиною якого в період античності було атомістичне вчення Демокріта. Іменами Платона і Демокріта позначено дві основні філософські лінії, непримиренність яких пронизує всю історію світоспогляданських розбіжностей від античності до наших днів [6, 7],

Хоча в філософії Аристотеля і містилися ідеалістичні постулати (перш за все постулат про те, що першодвигуном світу є вища безтілесна форма), його психологічне вчення має біологічну спрямованість, у ньому домінують матеріалістичні тенденції. Аристотель вважав, що ідейне багатство світу втілено в конкретних речах, що чуттєво сприймаються, і розкривається воно тільки завдяки земному спілкуванню з ними в процесі емпіричних досліджень.

З піднесенням Македонії (IV ст. до н. е.) було створено грандіозну імперію, після розпаду якої починається новий період — період еллінізму. Для нього характерне зміцнення тісних зв'язків між грецькою культурою і культурою народів Сходу, а також розквіт у деяких елліністичних центрах (особливо в Олександрії) досвідченого і точного знання [6, 7].

Між різними культурами здавна відбувався обмін матеріальними і духовними цінностями, але в даний час відносно багатьох ідей втрачена можливість з'ясувати, чи виникли вони на ґрунті даної культури або запліднили її, будучи засвоєними від інших. Так, наприклад, уявлення про кровообіг як головний

фактор тілесного і психічного життя було розроблено у Вавилоні, Єгипті, Китаї, Індії, Греції, Але кому належить пріоритет і які були шляхи передачі цього вчення (у тому випадку, якщо воно не виникло в одного народу незалежно від іншого), залишається нез'ясовним. Те ж можна сказати і про вчення щодо основних елементів світу, які визначають матеріальний склад організму і характер його функцій. Загальні закономірності розвитку психологічних ідей на Сході і на Заході одні й ті ж. Всюди зародження і еволюція наукових уявлень перебували в залежності від досвідченого вивчення організму як частини природи. Всюди ці уявлення вибивалися крізь містико-релігійну догматику, що придушує вільне дослідження.

Список використаних джерел:

1. Аверкина Е. И. Проблема жизни и современная философия медицины / Е. И. Аверкина // Аспир. вестник Поволжья. - N 5-6. - 2008. - С. 6-10.
2. Барабошина Н. В. «Жизненный опыт» больного и философские искания современной медицины / Н. В. Барабошина // Молодой ученый. - №114. - 2016. -С. 40-41.
3. Нестерова И. В. Взаимодействие медицины и религии / И. В. Нестерова, Е. В. Ермолаева // Бюллетень медицинских интернет-конференций. - № -2016. -С. 239.
4. Койре А. Очерки истории философской мысли / А. Койре. - М.: Прогресс, 1985. - 286 с.
5. Klein D. B. A history of scientific Psychology /D. B. Klein. New York - London, 1970. -232 с.
6. Ковнер С. Г. История средневековой медицины / С. Г. Ковнер. - Киев: Тип. Имп. Ун-та св. Владимира В. И. Завадского, 1893. - 623 с.
7. Коллстон Ф. Ч. История средневековой философии / Ф. Ч. Коллстон. М.: Энигма, 1997. -346 с.

References:

1. Averkina E. I. Problema zhizni i sovremennaya filosofiya meditsiny / E. I. Averkina // Aspirantskiy vestnik povolzhya. - # 5-6. - 2008. - S. 6-10.
2. Baraboshina N. V. «Zhiznennyiy opyt» bolnogo i filosofskie iskaniya sovremennoy meditsiny / N. V. Baraboshina // Molodoy uchenyy. - # 114. — 2016 -S. 40-41.
3. Nesterova I. V. Vzaimodeystvie meditsiny i religii / I. V. Nesterova, E. V. Ermolaeva // Byulleten meditsinskih internet-konferentsiy. - # 1. -2016. -S. 239.
4. Koyre A. Ocherki istorii filosofskoy myisii / A. Koyre. - M.: Progress, 1985. -286 s.

5. Klein D. B. A history of scientific Psychology /D. B. Klein. New York - London, 1970. -232 s.
6. Kovner S. G. Istoriya srednevekovoy meditsinyi / S. G. Kovner. - Kiev: Tip. Imp. Un-ta sv. Vladimira V. I. Zavadskogo, 1893. - 623 c.
7. Koplston F. Ch. Istoriya srednevekovoy filosofii / F. Ch. Koplston. M.: Enigma, 1997. -346 s.

**Savelyev V. G.,
Ryabokon O. V.,
Fuiryk O. O.,
Ushinina N. S.,
Onischenko T. Ye.,
Zadlraka D. A**

kifzdmu@ukr.net

**ON THE EMERGENCE OF MEDICAL PHILOSOPHY IN THE COUNTRIES OF THE
ANCIENT EAST AND GREECE**

ПІСОЦЬКА Л. А., КОРОЛЕНКО А. С., ТРЕТЯК Т. О., ПИСАРЕВСЬКА О. В., КОЧКАРОВА Я., Выявление потенциальных ментальных способностей студентов методом газоразрядной визуализации для повышения качества образования.	216
РУДЕНКО Н.М., ФЕДОРОВА Н.В., Готовність майбутніх вихователів спеціальних ДНЗ до формування особистісних властивостей у дітей із затримкою психічного розвитку.	227
САВЧЕНКО О., Теоретико-методологічне дослідження психологічних меж "я – відмежувань" та особистості	238
САПРИГІНА Н. В. Студентський навчальний конспект із психологічних дисциплін.	248
СЕМЕНЮК А.Ю., Наукові підходи щодо формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки.	256
ТОРБА Н.Г., Дослідження індивідуально-психологічних особливостей учасників педагогічного процесу ПТНЗ за методикою SSST (символічні завдання на виявлення соціального «Я»).	267
ЮЩЕНКО В.О., Психологічна сепарація від батьків в юнацькому віці: Гендерний аспект.	278
ФІЛОСОФІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ	283
ГРИБ Т.А., Соціальні особливості доброчинності в Україні у контексті сучасності.	284
ГРЭНВАЛЬД М., Этические и формально-юридические аспекты принятия решений вузовскими преподавателями.	292
КУШНІРУК С.А., Роль братських шкіл України у становленні і розвитку категоріально-понятійного апарату вітчизняної дидактики	303
ОВСЯНКИНА Л.А., Вплив інформаційного суспільства на процес модернізації сучасної освіти (філософський аналіз).	314
САВЕЛЬЄВ В.Г., РЯБОКОНЬ О.В., ФУРИК О.О., УШЕНИНА Н.С., ОНІЩЕНКО Т.Є., ЗАДИРАКА Д.А., Про зародження медичної філософії в країнах стародавнього сходу та Греції.	321
СКАЛОЗУБ В. В., КОВАЛЬЧУК В. В., ГЛАДУШ В. Д., РЯБЧЕНКО С. В., Про аналогії та порівняння у фундаментальних науках	329
ХОЗРАТКУЛОВА І.А., Психологічна готовність педагога до прийняття змін в умовах нової української школи	339